

OOSTVLAAMSCHE ZANTENMEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van de Bond :

L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent.

Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redactie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES,

Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.

J. VERMEULEN & J. BOES.

Alfons De Cock-herdenking op Donderdag, 12 Januari 1950.

Als inzet van de plechtige hulde, die in September-October a.s. aan Alfons De Cock zal gebracht worden, greep op Donderdag, 12 Januari j.l., honderdste verjaardag van de geboorte van de grondlegger der wetenschappelijke folklore in Vlaanderen, een kleine bloemenhulde plaats aan het monument van Alf. De Cock te Denderleeuw en aan zijn geboortehuis te Herdersem. Deze hulde was op touw gezet door onze Bond, in samenwerking met het Provinciaal Bestuur van Oost-Vlaanderen, dat officieel vertegenwoordigd was door de hh. Bestendig Député Van Pottelberghe en Dr Grijpdonck, provinciaal adviseur voor Culturele Aangelegenheden. De afvaardiging van de Bond bestond uit de hh. Prof. Dr P. De Keyser, ere-voorzitter, F. Van Es, voorzitter en J. Pieters, beheerder, tevens lid van de Nationale Commissie voor Folklore. Heer en Mevrouw J. B. Hardies-De Cock, schoonzoon en dochter van Alf. De Cock, waren ook met hun kinderen en kleinkinderen aanwezig.

Te Denderleeuw werd de afvaardiging ontvangen door de heer eerste-schepen Rollier, die de welkomstrede uitsprak. De voorzitter legde namens de Bond een bloemenkrans neer aan het monument en bedankte al de aanwezigen voor de belangstelling. Hij wees tevens op de verlaten toestand van het monument, door de Bond opgericht in 1928, en vroeg aan het gemeentebestuur de mogelijkheid te willen inzien om rond het monument enig plantsoen aan te leggen.

Te Herdersem was de voltallige gemeenteraad op post. De heer Bestendig Député Van Pottelberghe hing namens het Provinciaal Bestuur een bloemenkrans aan de herdenkingsplaat, aangebracht op de gevel van het geboortehuis, waarop, na een korte rede van de heer Van Es, hij op zijn beurt al de deelnemers aan de hulde bedankte. De afvaardiging werd daarop ontvangen op het gemeentehuis, waar de heer Burgemeester Moens de welkomstrede hield. Zo eindigde deze korte, maar roerende hulde aan de geestelijke vader van alle Vlaamse folkloristen.

De Redactie.

Het vervoerwezen te Gent in de eerste helft der XIXe eeuw.

(*Vervolg*)(*)

DE SPOORWEGEN.

Zo naderen we stilaan het jaar 1834. Het leven van de « schokkende, tintelige builkisten » werd bedreigd. Er was iets nieuws sinds enkele jaren in Engeland gevonden door de ingenieur Stephenson en dat ding had hij locomotief gedoopt. In Engeland was het slechts na groot verzet aangenomen en slecht van lokaal belang gebleven. Hier, in België zou het anders worden aangepakt.

Het was eigenlijk al in 1831 begonnen. Koning Leopold I had toen aan de directeurs van Bruggen en Wegen, Simons en De Ridder, een studieontwerp voorgelegd om een spoorlijn te leggen tussen Antwerpen, de Maas en de Rijn. Op 21 Maart 1832 gaf een koninklijk besluit de toelating aan de Minister van Binnenlandse Zaken, Charles Rogier, om de concessie van de spoorlijn in bestek te brengen. Maar dat kostte moeilijkheden. Heel wat mandatarissen eisten de zaak voor zich op. Maar na een strenge en heftige d'scussie werd het ontwerp goedgekeurd door de Kamers en op 1 Mei 1834 door Leopold I bekrachtigd. Het eerste artikel luidde : « Il sera établi dans le royaume, un système de chemins de fer ayant pour point central Malines et dirigeant : à l'est, vers la frontière de Prusse, par Louvain, Liège et Verviers; au nord, sur Anvers; à l'ouest, sur Ostende par Ter-

---

(*) Zie Oostvl. Zanten, N° 1, 1950, p. 9-20.

monde, Gand et Bruges; au midi, sur Bruxelles et vers les frontières de la France ».

In 1884 zal de Franse schrijver Alfred Picard in zijn werk « Les Chemins de Fer français » hulde brengen aan onze ontwerpen : « La Belgique était le seul pays qui, sans essais, sans tâtonnements, eut, du premier coup, arrêté la structure du réseau des chemins de fer qui devait sillonner son territoire ».

Maar iedereen kent de vooroordelen die de zaak bemoeilijkten. De volksvertegenwoordiger Helias d'Huddegem verklaarde in 1834 dat de paarden onnuttig zouden worden en de mensen, die met transport hun brood verdienden, zonder werk zouden vallen. Eloy de Burdinne ging zelfs verder en zei zonder meer dat de melk die men ermede zou vervoeren bij de aankomst boter zou zijn, waarop Robaux antwoordde : « Oui, et les œufs des omelettes ». Alexander Rodenbach had het al even goed begrepen en vroeg hoe één locomotief tot 285 wagens zou kunnen trekken, die aan particulieren behoorden.

En we kennen dan ook de talrijke karikaturen die rond die tijd verspreid werden. We zien er waar een paard tegen bundels stroo ligt met de poten over elkaar gekruist terwijl het kijkt naar een voorbijrijdende trein. En er onder staat : « Béatitude du cheval pensionné ». Op een ander staan enkele paarden voor een grote keuken, terwijl een al te vriendelijke kok hen naar binnen wenkt. Dat wat de paarden betreft. Er zijn er dan ook met de mens. Aan een spoorweglijn staat een man die afscheid neemt van zijn familie, die hem rond de hals valt en hartstochtelijk weent. Hijzelf ziet er bleek en ontdaan uit en ten zeerste ongerust. En in de verte nadert het monster...

Want een monster moeten de mensen er werkelijk in gezien hebben. Immers wat zoudt gij noemen iets dat de voerlieden, de hoefsmeden, de lossers, de afspanninghouders, de wagenmakers en de schippers zo maar in een slag van hun broodwinning berooft. Zonder dan te spreken van de paarden, die men zou moeten opeten en de koeien die bevreesd zouden weglopen en « hun kalf afsnijten van schrik ».

Op 5 Mei werd dan toch de eerste spoorlijn ingehuldigd. Volksvertegenwoordiger Frison uit Charleroi had zijn uitnodiging terruggestuurd met de vermelding dat hij in geen geval gebruik wilde maken van zo'n gevaarlijk en nutteloos vervoermiddel.

De trein vertrok uit de Groendreef, dat als een soort station

was ingericht. Te 12 u. verscheen Leopold I bij de inhuldiging en werd geestdriftig toegejuicht. En toen de 3 locomotieven uit Vilvoorde toekwamen, om aan de treinen te worden vastgehaakt, was men er vol bewondering voor. En toen de genodigden hun plaatsen hadden ingenomen, werd als vertreksein een kanonschot gelost. De locomotieven heetten « La Flèche », « Stephenson » en « L'Éléphant ». Maar het zou ons te ver leiden de geschiedenis na te gaan van de eerste spoorwegen.

Daarom steek ik maar onmiddellijk van wal met de « Gentse Spoorwegen ». De eerste trein werd te Gent door de koning op op 28 September 1837 ingehuldigd. Hij reed over Dendermonde naar Mechelen. Voor die grote gelegenheid werd natuurlijk een gedenkpenning geslagen door Braemt en door de « Gazette van Gend » werd aan de Gentenaars kond gedaan dat alwie voor zes francs intekende een bronzen, en degenen die voor twintig francs intekenden een zilveren afgietsel zouden bekomen. Op de ene zijde stond de beeltenis van Leopold I met het opschrift : « Leopoldus primus belgarum rex » en op de keerzijde een zicht van de Muinkmeersen met de eerste trein en in de verte de Gentse torens. Dat alles werd overschaduw'd door een gevleugelde vrouw, de Vooruitgang voorstellende. Daarboven stond « Sumptibus civium » en onderaan : « Gand XXVIII Sept. MDCCCXXXVII ».

Op Zondag 1 October 1837 schreef de « Gazette van Gend » over de inhuldiging het volgende : « Een allerschoonste weder heeft eergisteren onze feest der inhuldiging van onzen yzeren weg begunstigd; ('t Was hier dus beter gesteld dan bij de inhuldiging van de spoorlijn te Antwerpen waarvan men schreef : Heden Dinsdag, 3^e Mei 1836, algemeen jammer. Het weder dat gisteren avond eenige hoop gaf, kan niet slechter wezen. Het schijnt dat de hemel de ijzeren weg afkeurt. De feesten moeten nochtans voortgaan »). Verder lezen wij nog in het artikel uit de « Gazette van Gend » : « Ten tien uren des morgens bevonden de personen, die deel gingen maken van het eere-konvoy hetwelk zich te Mechelen moest begeven, ter ontmoeting der uytgenoodigde vreemdingen, zich ter statie der Munkmeerschen vereenigd. Onder dezelve bevonden zich eenige senateurs, leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en leden van den Provintialen raed, uyt verschillende plaatsen der provintie toegekomen, verscheyde regterlyke ambtenaren en advocaten en vele officieren onzer overledene burgerwacht. (Wat wilde dit

betekenen?). Het was kwaert voor elf uren eer het convoy zich in gang heeft kunnen stellen, en het getal der toegelopen nieuwsgierigen om dit vertrek by te wonen of om het convoy over de rail-ways te zien trekken, was aenzienlyk.

« Van afstand tot afstand waren er tusschen Gend en Wetteren lanciers langs de yzere baan geplaetst, en de peerden van vele dier ruyters op de aenkomst van het convoy en wel byzonderlyk door de luydruchtige ademing der locomotieve verschrikt, zyn aen het loopen gevallen ».

Te 12 u. kwam het « convoy » in het station van Dendermonde aan en een uur later stoomde de locomotief te Mechelen binnen. Alle toen reeds bestaande locomotieven waren natuurlijk voor de plechtigheid gemobiliseerd geworden, zoals daar waren de « Karel V » die met 16 char-à-bancs vertrok. De « Rubens » trok er 18 en vertrok uit Dendermonde. De baan Antwerpen-Leuven-Tienen was bezet door de « Godfried van Bouillon » met 26 wagens. Eindelijk uit Brussel pufte de « Justus Lipsius » eveneens met 26 wagens. Dat maakte zowat 4 locomotieven, 70 char-à-bancs en 2.400 reizigers of liever gelegenhedsreizigers. Ze zullen zich wel alles behalve op hun gemak hebben gevoeld. Immers het was zeker geen « lolleke » als zo'n gevaarte er toe besloot zich in gang te zetten. Want de machinis: was niet alleen de baas. In die tijd sprak de locomotief ook nog haar woordje.

Kort voor dat de trein zich in beweging zette begon de klok te luiden. Dat is eigenlijk maar macaber. Zag het er niet zo een beetje uit als ware het een begrafenis? Dat moet de onzekere gesteldheid der reizigers nog wat onzekerder hebben gemaakt. Nu gebeurt dit in zekere dorpsstations nog, o.a. te Ertvelde-Rieme. De « Clairon » gaf het sein tot vertrek. En volgens de heer Verbouwe in zijn werkje « Onze eerste Spoorwegen », zou de treinwachter geroepen hebben : « Tenez vous bien, ça va partir ». En dan was het een vastklampen dat het een aard gaf. Banken en geburen kwamen gewoonlijk het meest in aanmerking. En met een schok ging de locomotief en dat wat hij trok, in een niet al te snel vaartje, de « wijde verten tegemoet ». Of er telkens en door iedereen gelachen werd bij het in gang zetten is een andere vraag. De wagons waren niet al te zwaar en daarbij slechts door kettingen met elkaar verbonden. Stel u dus maar zo een ritje voor.

De treinen vertrokken uit Mechelen naar Gent te 2 u. in de

namiddag. Na een klein oponthoud te Dendermonde arriveerde men te 5 u. te Gent.

Te 1 u. 30 was koning Leopold I met zijn familie te Gent aangekomen en begaf zich eerst naar het Gouvernemenshotel. Te 3 u. ging de stoet naar de Muinkmeersen om de plechtigheid bij te wonen. De Koning nam bezit van een speciale tent, hem en de Koningin toegewezen. Maar langs geheel de spoorlijn tot nagenoeg aan de Scheldebruggen waren er paviljoenen opgericht. Tussen de bebouwde kom en de St-Lievenspoort, was het een gewemel van volk en bonte kleuren, die fel moesten afsteken tegen die sereen blauwe hemel, die zich welfde boven de anders groene Muinkmeersen.

Het schoonste gezicht hadden wel diegenen, die plaats hadden genomen op de Scheldebruggen. De grond was er een weinig hoger dan de meersen zelf en dus kreeg men er een prachtig panorama. De treinen werden in elke gemeente op kanongebulder onthaald, zo geestdriftig was men over deze nieuwe overwinning van datgene, dat men enkele jaren te voren « verdoemd en verbrand » had.

Toen de « convoy's » te Gent toekwamen en er een weinig kalmte was ingetreden stond de heer baron Shiervel de Rothem, gouverneur van Oost-Vlaanderen, recht en hield een toespraak. Daarop wees hij op de grote vooruitgang, die de spoorwegen in ons land hadden geboekt, en ook dat wij de eerste op het vasteland waren geweest, die dit nieuw vervoermiddel in gebruik hadden gesteld. Maar de heer Gouverneur scheen zich vergist te hebben, want de « Gazette van Gend » deed opmerken dat er in Frankrijk reeds twee lijnen liepen, n.l. : een van St-Etienne naar Montbrison en een van St-Etienne naar Lyon. St-Etienne zou dus in Frankrijk zowat de rol hebben gespeeld van Mechelen bij ons.

De ingenieurs en directeurs der Belgische Spoorwegen Simons en De Ridder werden diezelfde dag vereerd met het Kruis van Officier in de Leopoldsorde.

In het stadhuis werd een diner aangeboden te 6 u. en 3 u. later begon het bal, dat ingezet werd door de Koningin en de waarnemende burgemeester Minne-Baert. De leerlingen van het Conservatorium zorgden voor een koor.

Op dat feest waren ook de Ingenieur Stephenson en zijn zoon uitgenodigd.

Te 11 u. 's avonds vertrok de Koninklijke Familie per spoor

naar Brussel. Ik heb niet kunnen achterhalen of het met de particuliere trein van de Koning was. Sinds 1836 bezat de Koning een eigen trein, die uit drie stukken bestond : een locomotief, een tender en een wagon met aan iedere hoek een lantaarn. Die wagon was enigszins verschillend van de andere zogenaamde berlines : hij was geheel donkergroen.

Het zou natuurlijk echter verwonderlijk zijn geweest indien al die plechtigheden zonder « ongelukskes » waren afgelopen. Met de inhuldiging van het spoorwegstation te Gent was het eveneens zo. De trein die uit Mechelen naar Gent vertrok drukte nogal op de rails, zodanig dat een der char-à-bancs vuur vatte. Maar, vertelde de « Gazette van Gend », « eenen emmer water is vergoegend geweest om dit begin van brand te dooven ».

De Dendermondenaars werden hier ook « gehoond ». Te 6 u. moest de harmonie van Dendermonde op de Kouter een concert geven. Men kon pas te 7 u. beginnen en toen bleek het dat er noch licht, noch lessenaars waren in de kiosk. Toen zijn de muzikanten er beledigd — zo gevoelden ze zich toch — van onder getrokken.

Een ander geval was een kleine vertraging. Te 1 u. 's morgens was een « convoy » naar Brussel vertrokken onder leiding van de Godfried van Bouillon en de Rubens. Maar de wagons waren een beetje overladen, zodanig dat onze reizigers eerst rond 8 u. de hoofdstad bereikten. Het hele geval zat namelijk zo ineen : de trein die uit een 40-tal wagons bestond was nog te klein voor het groot aantal reizigers. Men reed eerst naar Mechelen, waar de treinen over de verschillende richtingen verdeeld werden. Die voor Brussel zou nog een 1200 mensen hebben geteld. De nacht was echter nogal mistig. De trein raakte moeilijk vooruit over de glibberige rails. Wanneer de reizigers het in 't oog kregen, dat heel hun « convoy » dreigde in « panne » te vallen, sprongen ze er af en duwden de trein voort tot in Vilvoorde. Maar aangezien er velen hun morgentrein zouden gemist hebben, vond men niet beter dan de helft van de trein daar te laten en met het ander gedeelte zo goed en zo kwaad als het ging verder te rijden. Aan opoffering ontbrak het echter niet en velen hebben de rest van de weg te voet voortgezet.

Vooraleer over het Zuidstation te spreken, wens ik een beeld te geven van een treingids uit die tijd. Regelmatig verschenen de uren der treinen in de « Gazette van Gend ». Zo neem ik dan die over van « Vrydag 12 January 1938 N° 3476 ».

YZEREN WEG. — UREN VAN VERTREK.

Uyt Brussel. — Nae Mechelen en in de dry richtingen van Gend, Antwerpen en Thienen.

Ten 7 uren en 10 minuten des morgens;

Ten 2 uren naer middag;

Ten 4 uren en 10 minuten naer middag.

Nae Antwerpen, zonder gemeenschap te Mechelen met andere convoyen :

Ten 9 1/2 uren des morgens;

Ten 11 1/2 uren des morgens.

Nae Mechelen en Antwerpen in gemeenschap met het laetste convoy, uyt Gend te Mechelen aenkomende :

Ten 6 1/2 uren des avonds.

Uyt Gend. — Nae Mechelen in de dry richtingen van Antwerpen, Thienen en Brussel :

Ten 8 1/2 uren des morgens;

Eene half uers naer middag.

Nae Mechelen en in de richtingen van Antwerpen en Brussel :

Kwaert naer 5 uren des avonds.

Uyt Antwerpen. — Nae Mechelen en in de dry richtingen van Thienen, Brussel en Gend :

Ten 7 uren des morgens;

Ten 1 uer 50 minuten naer middag;

Ten 4 uren naer middag.

Nae Brussel zonder gemeenschap met andere convoyen te Mechelen :

Ten 9 uren 20 minuten des morgens;

Ten 11 1/2 uren des morgens.

Na Mechelen en Brussel, in gemeenschap te Mechelen met het laetste convoy uyt Gend :

Ten 6 uren 20 minuten des avonds.

Uyt Mechelen. — In de vier richtingen, in gemeenschap met de aenkomst der convoyen, uyt de vier uysterste statien vertrokken :

Kwaert voor 3 uren naer middag.

In de vier richtingen, in gemeenschap met de aenkomst der convoyen, uyt Brussel en Antwerpen vertrokken :

Kwaert naer 5 uren des avonds.

Nae Antwerpen, Brussel en Gend :

Ten 8 uren des morgens.

Nae Thienen :

Onmidlyk naer de aenkomst der convoyen, ten 8 uren des morgends uyt Gend, ten 9 uren en 20 minuten uyt Antwerpen en ten 9 1/2 uren uyt Brussel vertrokken.

Nae Brussel en Antwerpen, in gemeenschap met de laetste aenkomsten uyt Gend en uyt Thienen :

Kwaert naer 7 uren des avonds.

Supplementair vertrek nae Loven :

Onmidlyk naer de aenkomst der convoyen, ten 7 uren des morgends uyt Antwerpen en ten 7 1/2 uren uyt Brussel vertrokken.

PRIJZEN DER PLAETSEN. — Uyt Gend.

Nae Brussel of Antwerpen.

Berline	fr.	5-20	cent.
Diligentie	»	4-50	»
Char-à-banc	»	3-05	»
Wagon	»	1-75	»

Nae Wetteren.

Berline	fr.	1-50	cent.
Diligentie	»	1-00	»
Char-à-banc	»	0-75	»
Wagon	»	0-40	»

Nae Dendermonde.

Berline	fr.	2-20	cent.
Diligentie	»	1-90	»
Char-à-banc	»	1-25	»
Wagon	»	0-75	»

Nae Mechelen.

Berline	fr.	4-20	cent.
Diligentie	»	3-65	»
Char-à-banc	»	2-45	»
Wagon	»	1-45	»

Nae Loven.

Berline	fr.	5-95	cent.
Diligentie	»	5-15	»
Char-à-banc	»	3-45	»
Wagon	»	2-05	»

Nae Thienen.

Berline	fr.	7-45	cent.
Diligentie	»	6-35	»
Char-à-banc	»	4-25	»
Wagon	»	2-25	»

HET ZUIDSTATION. — In 1837 werden grote veranderingen in de stad aangebracht in verband met de bouw van het Zuidstation op de vroegere Muinkmeersen. Die meersen, welke vroeger aan de monniken van St-Pietersabdij toebehoorden, werden begrensd door de Schelde, de rij huizen van de Brabantdam, de Lange Violettenstraat en de St-Lievensstraat, tot aan de St-Lievensvest. Thans werden ze als bleekvelden en ook door de stedelijke landbouwers gebruikt.

Volgens de tekeningen van Wijnants, moet het er een prachtig stadsdeel zijn geweest. We kregen er een panorama van de stad met de torens van het Belfort, St-Baafs, St-Niklaas en St-Michiels. Het geheel werd aan de westzijde overschaduwed door de twee St-Pieterstorens.

Het Zuidstation, dat er zou verrijzen, was volgens Steyaert in zijn « Volledige Beschryving der Stad Gent » van 1875 de « schoonste des lands; zy heeft een prachtig, zeer ruim gebouw, van bureelen, wachtzalen en andere voorzien, met eene schoone in glas overdekte Gare of stilstandplaets, alwaer men veilig in en uyt de rytuygen kan stappen ».

Er waren 3 secties : Gent-Dendermonde geopend door de koning zelf op 28 September 1837, zoals we zo juist zagen.

Een tweede sectie was Gent-Brugge, ingehuldigd op 12 Augustus 1838 en een derde sectie, die naar Kortrijk, eigenlijk een zijtak, op 22 November 1839.

Om de Statiestraat, nu Stationstraat, te trekken, brak men enige huizen af op de Brabantdam. De straat werd heel klassiek opgebouwd, met twee gelijke rijen huizen. Dit gaf een monumentaal karakter en was tevens indrukwekkend voor de reizigers, die de stad binnenkwamen. Nu is dat spijtig genoeg, door de eisen van het modernisme vermoord.

Aan het Lieven Bauwensplein werden eveneens nieuwe huizen gebouwd.

Het station was op een 800 m. van de middenstad gelegen.

Wat de inhuldiging betreft van het 2° baanvak zegt de « Gazette van Gend » op 12 Augusty 1838 : « Gend, 11 Augusty : HH. KK. HH. den koning en de koningin zich nae Brugge en

Oostende begevende, zyn met hun gevolg in vier berlinnen langs den yzeren weg (cursief) ten een uer en half naer middag in onze statie aengekomen, en kort daernaer naer Brugge vertrokken. De hoofdingenieur Noël, directeur der yzeren wegen vergezelde HH. KK. HH.

LAND-VAN-WAASSTATION. — Maar een Zuidstation was niet voldoende. Op de voormalige Spaanse oefenpleinen, « 't san manœuver » (Champ des manoeuvres) in Gent was het, dat men op 31 Maart 1847, nabij de linkerzijde van de Dam-poort, het spoorwegstation begon te bouwen, dat het vertrekpunt van de baan naar Antwerpen zou worden. Het station werd gebouwd naar de plannen van de Brusselse bouwmeester Stevens. De eerste trein naar Antwerpen vertrok van hier op 15 Augustus 1847.

BINNENSPOOR. — Weldra voelde men dan ook de noodzakelijkheid om een binnenlijn aan te leggen, die het tracé volgde van de huidige Kasteellaan en Twee-Bruggenstraat. Het wacht- en woonhuis van de spoorwegbediende, aan de « barrière » of overweg van de Lange Violettenstraat, bestaat nog.

Dertien jaar na de inhuldiging van onze Gentse Spoorweg door de Koning en de Koningin, op 14 October 1850, kwam in het Zuidstation het stoffelijk overschot toe van Louise-Marie, onze koningin, die 3 dagen vroeger te Oostende was overleden. Een eerbiedige stilte verving nu de uitbundige vreugde van vroeger. Velen hebben er toen een traan verpinkt.

Dit is dan ook eerder een treurig afsluiten van de eerste helft der XIXe eeuw.

Hiermee ben ik aan het einde gekomen van een relaas over de grote vervoermiddelen te Gent in de eerste helft der XIXe eeuw, een tijd van romantiek en geloof in de vooruitgang, een tijd ook van typisch Gents leven.

ADOLF NOTERMAN.

TWEE GENTSE GEZEGDEN OVER 'T WEER.

« Als 't op Sint Godelieve regent, vult z' heur putje voor veertig dagen ». Gehoord 5-7-1944.

Gezegde op de Zaterdag :

« De zonne moet er (op de Zaterdag) zeker eens door komen, want O. L. Vrouw moet heur hemdekens drogen ».

Gehoord 1945.

Huldebetoon Prof. Dr Foncke.

Op Zondag, 5 Februari 1950, werd ons geacht medelid, Prof. Dr Robert Foncke, ter gelegenheid van zijn 60e verjaardag te Gent, in de salons van het « Posthotel » gehuldigd.

Prof. Dr G. Uyttensprot, voorzitter van het Huldecomité en oud-student van de gehuldigde, sprak hem in naam van de oud-studenten, de collega's en de vrienden, op pittige wijze toe.

Hij hing een levensbeeld op van de geleerde, de professor en de mens, die alle aanwezigen sterk aangreep. Hij betrok Mevrouw Foncke in de hulde en bood haar bloemen aan.

Als duurzaam teken van dankbaarheid en verering onthulde hij een treffend borstbeeld van de gevierde door Meester Geo Verbanck.

Ten slotte overhandigde hij hem het eerste exemplaar van een Feestbundel met biographie door Prof. Uyttensprot, bibliographie door Dr R. Roemans, en een keur van uitgelezen bijdragen over philologie, geschiedenis en folklore van de hand van Prof. Foncke zelf.

Achtereenvolgens kwamen aan het woord de Heer Rector, Prof. Dr N. Goormaghtigh, namens de Universiteit en het professorenkorps, de Heer Prof. Dr G. Van de Veegaete, namens de Heer Minister van Openbaar Onderwijs, Dr J. P. Meertens, secretaris van de Dialect- en Volkskundige Commissie van de Koninklijke Academie der Wetenschappen te Amsterdam, namens de Noordnederlandse Wetenschap.

Hierop dankte de gehuldigde op de hem eigen eenvoudige en gulle wijze. Hij herinnerde aan zijn ouders, aan zijn geboortestad Mechelen, aan zijn vrouw, aan zijn kinderen, aan zijn collega's en vrienden, en niet het minst aan zijn oud-leerlingen en leerlingen. Hij wist de aanwezigen zonder grote omhaal van woorden te ontroeren : hij sprak uit het hart.

Na de academische zitting schaarden de aanwezigen zich om de dis, waar de voorzitter van het huldecomité het druk had met het voorlezen van de talloze telegrammen.

Bij het nagerecht werd het woord gevoerd door Prof. Dr Paul De Keyser namens de Bond der Oostvlaamse Folkloristen, Prof. Dr Egide Strubbe, namens de Nationale Commissie voor Fol-

klore en de Bond der Westvlaamse Folkloristen, Prof. Dr Fr. De Backer, namens de collega's in de Germanistiek, de Heer Hondequin, namens Gerbo, de faculteitskring der studenten in de Germanistiek, Prof. Dr Willem Pée, namens de collega's van de Universiteiten van Luik en Brussel.

We laten hier de toast volgen van onze Ere-Voorzitter, die, namens de Bond der Oostvlaamse Folkloristen, Prof. Dr R. Foncke het ere-lidmaatschap van de Bond aanbood :

Waarde Collega en Vriend Foncke,

De Oostvlaamse Folkloristen hebben mij opgedragen U op het banket, dat ons hier om een gezellige dis verenigt, een toast te brengen, waarin ik speciaal de folklorist zou huldigen. Hoe kan ik dat beter doen dan te herinneren aan uw folkloristisch werk, dat als een gouden draad door heel uw philologische bedrijvigheid loopt. Uw belangstelling voor de volksletterkunde, voor de sprookjes, sagen en vertellingen, voor de spreuken en raadsels, voor de volksliederen en de volksgebruiken heeft U immers nooit verlaten. Steeds is U voor uw wetenschappelijk onderzoek uitgegaan van dat volksleven, dat U door uw jeugd en uw afstamming het meest vertrouwd was, nl. dat van Mechelen. Dat is zodanig waar dat U thans terecht doorgaat voor één der beste kenners van de Mechelse folklore van het heden, maar vooral van het zo rijke Mechelse verleden. Uw noeste arbeid in het Mechelse archief heeft de grondslag gelegd van een zo uitgebreide als verscheiden documentatie, die een verrassend licht werpt op de intensiteit en de continuïteit van het Mechelse volksleven, dat U in uw jeugdjaren hebt leren kennen en liefhebben.

Toen ik U voor 't eerst ontmoette — het was in 1909 — was ik eerstejaarsstudent in de Germaanse philologie aan deze Universiteit. U was mijn senior, student van het doctoraat in de Germaanse philologie, en ik beken dat ik als eerstejaars hoog tegen U opzag. Ik kende uw naam reeds van vroeger, omdat ik in het studentenblad van het Middelbaar Onderwijs : « De Goedendag », gedichten had gelezen, ondertekend Robert Foncke. Ik bezit dat nummer van « De Goedendag » nog : het is gedagtekend Oogst 1908. Het bergt een Verzencyclus, opgedragen aan Moeder, waarin verzen voorkomen, die mij om persoonlijke redenen in die tijd sterk ontroerden :

*O grootsche Vrouw, op wie zwaar zware zorgen wogen,
en rondom wie zich weefde een wolk van brandend wee,
en die beschermend met mij gingt, stil, schreê voor schreê,
langsheen mijn weg waarop Gij bouwdet bloemenbogen. »*

U was een dichter en ik waande het ook te zijn en we waren beiden in de Germaanse philologie aan de Universiteit te Gent aangeland uit liefde voor onze taal en onze literatuur. We zijn beiden de directe beoefening der schone letteren, der belletrïe, ontrouw geworden om philoloog te worden. Wat mij betreft, heb ik die omkeer voor een deel te danken aan uw voorbeeld, want U was reeds in die tijd in mijn ogen een volmaakte studax : ernstig, werkzaam, bezadigd, evenwichtig, bescheiden, plichtbewust, kortom, naar een door U met bijzondere voorliefde gebruikte uitdrukking : « een stille in den lande », maar een stille, harde werker. Ik zie U nog zitten omringd door stapels boeken, als door een vestingmuur, in de kleine, sombere leeszaal van de Universiteitsbibliotheek aan de Ottogracht. Het was de tijd dat U uw merkwaardige doctorale dissertatie over de invloeden van de Franse Pléiade op onze 16e eeuwse letterkunde

aan het voorbereiden waart en verwijdet in de « Bogaert der Poësie » van Lucas de Heere. Ik vermoed dat U toen reeds de « Weer'ijcke Liefden tot Roose-mond » van 1613, door Justus de Harduyn, had ontdekt :

*« Icn sterve / helaes k'en doe : ich leve op hope alleene.
Helaes 'k en leve niet : ich sterve dan de doot.
Neen oock : 'k en sterve niet, maar Roosemonde in noot,
Wilt proeven of ick haer liefde draegh' ofte gheene. »*

Die « Roose-mond » is vast het uitgangspunt geweest van uw bibliografische en bibliofilische navorsingen tot de bekende bibliografie van de eerste 25 jaren van het tijdschrift van Pol de Mont, Auguste Gittée en Alfons De Cock : « Volkskunde ». U hebt het voorrecht gehad met Alfons De Cock persoonlijk te kunnen omgaan en ik ben overtuigd dat hij in groter mate nog dan onze professoren-folkloristen, Prof. Vercoillie en Prof. Logeman, uw leidsman is geweest op de weg van de toen nog niet voor vol aanvaarde wetenschap.

In 1912, geloof ik, scheidden zich onze paden aan de Universiteit. Ik heb niet de indruk bewaard dat U zich sterk met het studentenleven buiten de Universiteit hebt ingelaten. U behoorde tot die schaar Vlaamse studenten van toen, die meenden met Prof. Mac Leod dat de Vlaamse Beweging het best werd gediend en bevorderd in de studeerkamer buiten en boven alle partijpolitiek. Het is althans mijn interpretatie van uwe studentikoze afzijdigheid, maar het kan best zijn dat ik mij vergis, dat uw koel-denkend brein bij de studie te Gent was en uw warm-voelend hart te Mechelen, bij, laat ons zeggen, om geen namen te noemen, bij Roosemond.

Is de dichter Robert Foncke door de philologische studie te Gent ten onder gegaan? Is de bloeiende struik van de eigen poëzie verdord geraakt onder de verschroeiende stralen van de grote dichtersgenieën der wereldliteratuur, die we philologisch hadden, te dissequeren? Ik waag hier een koene hypothese op te bouwen, want ik ben overtuigd dat een geboren dichter wel zwijgen kan, maar niet vergaat. De dichter Foncke heeft een gelukkige liefde gekend en hoefde zijn geluk niet uit te zingen in verzen van « hopen en duchten » zoals in de Rosemont :

*« Aenmerckt, Roose-mond, hoe dat met mij nu gaet :
Mijn leven overal voel ich een doot te zijne :
Mijn blijdschap / druck en angst : mijn loon / moeite en pijn :
Mijn betrauw / craekend' ijs / mijn hope / wanckel staet. »*

De dichter Foncke werd herboren in de folklorist Foncke.

De onderwerpen, die U in de loop der jaren behandeld hebt, hebben steeds een sterk persoonlijk karakter vertoond : de mens Foncke en de Mechelaar Foncke, de wijze Foncke en de volksvriend Foncke komen er steeds om de hoek kijken en geven een passende overweging ten beste. De titels, die U kiest, konden best titels van gedichten zijn : « Van Hoentje en Haantje », « Van Nijd en Gierigheid », « Het Tranenkruikje ». Het komische genre zou best gediend zijn met titels als « Van Kletskoppen en Kaalhoofdigheid », « De Duivel een kaarsje branden » en *last not least* : « Praatje over de Wijn », met dat onvergetelijk versje : « O Rijsche wijn, gij maakt geen flere-cijn ! ».

Buiten de inhoud valt er nog iets heel bijzonders in uw poëtische opstellen te loven : de vorm, de stijl.

U behoort tot een generatie van Vlamingen, die zich in hun studententijd inspannen hebben beschaafd Nederlands te spreken en een zuivere taal te schrijven. Uw folkloristische opstellen zijn modellen van gemoedelijke, doch uiterst smaakvolle en steeds correcte stijl.

Zij zijn het sprekend bewijs dat de folklorist Foncke een dichter is gebleven, die zin heeft voor de juiste maat, voor de melodische lijn. Het verwondert ons niet dat hij zo'n groot vereerder is van Goethe, de Olympiër. « Dis moi qui tu hantes, je te dirai qui tu es ! » zegt het Frans spreekwoord.

Als een wijze, als een Olympiër, hebt gij het zestigste jaar, waarom we U heden vieren, zien naderen. Omdat gij een folklorist zijt, zult U bij deze gelegenheid zonder twijfel gedacht hebben aan de bekende volksprent, met haar volkse filosofie, die sedert eeuwen 's mensen op- en neergang in beeld brengt: *De Trap des Ouderdoms of De Trap des Levens*. Op één der exemplaren lezen wij :

Tien jaar kind,
20 jongeling,
30 man,
40 komt de wijsheid an,
50 is de hoogste trap,
60 is de nederstap!

Elders lezen wij nog :

40 jaar nog aan de ploeg,
50 jaar vaak veel gezwoeg,
60 jaar : 't is wel genoeg!

Neen, voor ons, folkloristen, is het nooit genoeg! Repos, ailleurs!

Gelukkig zijn alle dichters van ouderdoms-trappen niet zo pessimistisch. In Poot's gedichten (2^e dr. a^o 1726) is 50 *de wijsheid*, 60 *de geruste staat*, 70 eerst *de ouderdom*. Als wetenschappelijk werker voel ik meer voor de *Geruste Staat* van de Dichter Poot, vooral als men de Geruste Staat ingaat met een levensgezellin, die van af uw jeugd met U de trappen is opgegaan tot « daer die Son niet hogher mag ».

We verenigen dus in één heildronk de folklorist en zijn echtgenote, want we beamen ten volle wat Multatuli in zijn « Max Havelaar » aan Tine schreef: dat de vrouwen van dichters en schrijvers engelen zijn... van geduld, opoffering en liefde.

Mij blijft een laatste, zeer aangename opdracht te vervullen. De Bond der Oostvlaamse Folkloristen droeg mij op U één door Nojorkan (Norbert Schepens) fraai getekend diploma te overhandigen, waarbij U tot ere-lid van de Bond wordt uitgeroepen.

Hartelijk proficiat en ad multos annos!
Prosit!

P. DE KEYSER.

VOLKSGEZEGDEN UIT MENEN.

In O. V. Z. 23 jg., 1948, blz. 135, vermeldden we de spreuk: « Ach, ja, ne mens en is geen kreemkerreke ». Om volledig te zijn, moet er worden bijgevoegd (dat wordt er immers of bij gezegd, of ten minste bij gedacht): « Als het piept, dan smouten ze 't ». (Smouten = insmeren).

V.

Zanten.

GENTSE KINDERLIEDEREN.

A) RONDEDANSEN.

Lope, lope, lope !
Lange Lo is daar ! Lange Lo is daar ! } bis
Lange Lo is daar !

Mol, mol, waar zit ge ?
De mol zit in zijn hol !
Zeg, vrouwken, hebt ge geen stroo vandoen ?
Wel neen ik zei de mol !

Rijden, rijden, rijden op een wagentje !
En als ge niet meer rijden kunt, } bis
Dan draag ik je !

Al wie nog zal spotten met de keuning zijn piotten,
Zal de bak ingaan, zal de bak ingaan !
Al wie nog zal spotten met de keuning zijn piotten,
Zal de bak ingaan !

Wie zit er in mijnen hof ? Adam !
En wie nog ? Eva !
Al wie hem omkeert, heeft hem niet, heeft hem niet !
Al wie hem omkeert, heeft hem niet, heeft hem niet !

De soldaatjes gaan vertrekken
Met 't geweer al op de nekke
En ze schieten met 't kanon
Pif, poef, paf !
't Kanon schiet af !

Baasje van twee cent, slijpte gij geen schare ?
Baasje van twee cent, slijpte gij geen mes ?
En dat wieltje begon te draaien. Ju..u..u..u !

- Alomme, alomme,
En (Fientje) keert haar omme !
En (Fientje) heeft haar ommegekeerd,
En ze heeft van g'heel de dag niet geleerd !
- Alomme, alomme,
En (Mietje) keert haar omme !
En (Mietje) heeft... enz.
-

Mijn moeder kocht een haring, een haring zonder staart
Ze lei hem voor het venster, 't was niemand die hem kocht.
Er kwamen twee agenten, ze namen den haring mee.
De haring begon te schreien, en moeder schreide mee
En bokkie, bokkie, bokkie, bokkie bè....

Mijn vader kocht twee bokkie's, twee bokkie's zonder staart
Hij lei ze voor de venster enz... (zoals hierboven).

B) RIJDANSEN.

Er kwam een boer van Leuven,
Van Leuven kwam een boer,
Hij kwam Marietje tegen
Marietje zei « BONJOUR ».
En gaat gij mee, naar « Sans Bouger »
'k Zal U geven voor Uw leven
Een pak chocolat.
En 't rechterbeen, en 't linkerbeen
En handjes tegeneen.

Anna zat op een blauwe steen, blauwe steen !
Anna zat op een blauwe steen, blauwe steen !
Maar Anna waarom weent ge zo, weent ge zo ?
Maar Anna waarom weent ge zo, weent ge zo ?
Omdat ik morgen sterven moet, sterven moet.
Anna mag niet sterven, niet sterven.
Nu komt er ene moeder bij, moeder bij !
Nu komt er ene vader bij, vader bij !
Nu komt er ene zuster, zuster bij !
Nu komt er ene broeder bij, broeder bij !
Nu komt er ene jager bij, jager bij !
Anna is gestorven.
Anna is verzezen.

'k Ging eens op de brug, maar ik wist niet wat.
'k Had iets wat vergeten, maar ik wist niet wat !
O mijn zusje, dans met mij,
Steek uw handjes in de zij !
Een en twee, dans niet meer,
O mijn liefste zusje en je danst niet meer.

'k Heb twee roosjes in mijn hand
Aan wie zal ik die geven ?
Degeen die voor mij staat
Zal ik die roosjes geven.
O schone vrouw,
Geef mij de hand van jou;
Die roosjes zijn voor jou, Mevrouw !

Joepie, Joepie is gekomen
Heeft mijn meisje meegenomen,
Maar ik zal er niet om treuren
Om een ander mee te sleuren !
Tra, la, la...

Wel, Pater, gij moet kiezen;
Wel, Pater, gij moet kiezen,
En kiezen moet ge gaarne doen
Ah, sa ci d'er ah sa ça
En zet u op uw knietjes
En geef ze nog een totje
En dansen moet ge gaarne doen
Ah sa ci d'er ah sa ça (bis).

Daar liep een oude vrouw op straat
In de Kei-, in de Kei-, in de Keizerstraat.
Ze had een aardig mutsje aan
In de Kei-, in de Kei-, in de Keizerstraat. } bis

'k Ben mijn zusje verloren } bis
't Was mijn liefste Rosa !
Rosé, Rosa, ge zijt mijn zusje, ge zijt mijn zusje
Rosé, Rosa, ge zijt mijn zusje Rosa !
Op die brug, op die brug, } bis
Vond ik mijn zusje terug
Rosé, Rosa, ge zijt mijn zusje Rosa !

Twee emmertjes water halen,,
Twee emmertjes pompen !
De meisjes op hun klompen,
De jongens van het schoon kasteel
Dansen gaarne mee !

Wij zijn van pas, gelijk het was,
Van leve onze ziel.
Wij leven lustig vrij
O, lieve moeder rein !
O, lieve moeder rein !

Naald en draad is altijd goed.
Vive van de naalde, vive van de naalde
En de vingerhoed !

Jezuke schudt zijn beddeken uit
Hij laat zijn pluimkens vliegen. } bis

C) AFTELLIEDJES.

A. B. C.
De kat gaat mee !
De hond blijft thuis.
't Jiep, zei de muis in 't achterhuis.

Jantje gaat naar de markt
Hij koopt een kieksken,
Hij pluimt het,
Hij schuimt het,
En 't kleintje eet het allemaal op.

Madame de wind
Koopt een kind,
't Is geboren op de toren,
't Is gedoopt op de boot
Bij Madame Korentenbrood.

Duimken gaat naar de markt.
Hij koopt een beetje lever,
Hij koopt een beetje pense
Voor de zieke mensen;
Hij koopt een koe
En krijgt een kriebelingsken toe.

Onder de brugge
Lag er een mugge,
Mee heur muile wijd open.
Zeven ezels, zeven kwezels
Zijn er in gekropen,
En ajuin, ajuin Napoleon.

Notte, Petotte,
Waar zit die notte ?
Hier of daar,
'k En weet niet waar !
Laat dat beste handje open gaan
Van een, van twee, van drij,
Eerst maal af, en gij zijt af,
Bijt nu de hond zijn staartje af.

Ik en mijn nichtje
Zwart-gezichtje,
Hebt ge soms geen hemd voor mij ?
Neen, zei mijn nichtje
Zwart gezichtje,
'k Heb er maar vijf voor mij :
Twee in de kas,
Twee in de was
En een aan mijn lijf en dat is vijf !

Onder de piano lag een roosje
En dat roosje heet
Heksparadis, paradikstogram.
Al wie het woord niet zeggen,
Is er an !

'k Ging bij de bakker om twee broodjes,
'k Kreeg twee spekken, een blauw en een rood.
Wat kiest ge van die twee : blauw of rood ?
Blauw !
Blauwe linten, rode linten,
Pif, poef, paf en ge zijt er af !

Een, twee, drij, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen, tien !
Hebt gij de duivel niet gezien ?
Al met zijn kromme poten ?
Hij heeft van de nacht in d'helle geweest :
Luciferken zat in de hoek,
Met een scheurken in zijn broek !
't Was niet groot, 't was niet klein,
Maar toch een scheurken fijn.
A, B af.
Slaat de boer zijn slaapmuts af.

Er zat een aapje op een stokje,
Achter moeders keukendeur.
Hij had een gaatje in zijn rokje
En zijn staartje zat er deur.

D) KOORDDANSEN.

'k Heb een ring gevonden,
Een ring van diamant,
'k Heb hem aan mijn hand gewonden
Die ring van diamant.
Ha, Ha, Ha ! Dat is plezant,   { bis
Ene ring van diamant !

Als ik met mijn kopje voor de spiegel sta,
Draai ik mij rond en ik schiet in een lach.
'k Zal 't van mijn leven, van mijn leven niet meer doen
Van caoutchouc.

L'autre jour dans ma chambrette,
Ma chambrette était en haut
Et la fille du village,
Y jouait du piano.
Do, re, mi, fa, sol, la, si, do.

Appelsien,
Laat u zien !
Pas maar op,
Of 'k eet u op !

E) BALSPELEN.

Papegaaitje leeft ge nog ? Hoezee !
Ja, Mijnheer, ik ben hier nog ! Hoezee !
Ik heb mijn eten uitgegeten
En mijn drinken laten staan.
Hoezee, hoezee, hoezee...

Een bal in de lucht,
Een potje met bucht,
Ik was mijn handjes,
Al in de fontein,
Ik droog ze af,
Ik stel ze in de zij,
Ik kniel er mij bij,
Ik sta weer op,
Ik draai mij rond,
En val op de grond.

Mijn schoon kasteel van tiereliereliere,
Mijn schoon kasteel, van tiereliereliere. Hoepsasa !
't Mijn is schoner, van tiereliere, liere.
't Mijn is schoner, van tiereliereliere. Hoepsasa !
'k Zal 't doen kuisen, van tiereliere, liere.
'k Zal 't doen kuisen, van tiereliere liere. Hoepsasa !
'k Zal 't vuil maken, ...

'k Zal een muurken bouwen, ...

'k Zal 't afbreken, ...

Mei, Mei verheven,
'k Sta hier zo te beven
Met mijn taksken in mijn hand.
Dat is niet plezant.
'k Zal het aan niemand zeggen,
Als g'er wat wilt op leggen.
'k Zal er mee naar huis toe gaan,
'k Zal ze in moeders koekepanne slaan.

Boekbespreking.

HUYGHEBAERT (L.). — **Sint Hubertus, Patroon van de Jagers**, in **Woord en Beeld, Historie - Legenden - Folklore**. De Sikkell, Antwerpen, 1949, 361 blz. Geïllustreerd. Prijs: ing. 400 fr., geb. 460 fr.

Dit is een tweede, vermeerderde uitgave in het Nederlands van het werk, dat de heer L. Huyghebaert, de bekende historiograaf der hondenrassen, liet verschijnen in 1927, bij gelegenheid van de luisterrijke herdenking van de twaalfhonderdste verjaardag van de dood van de laatste bisschop van Tongeren en de eerste van Luik, patroon der jagers en beschermheilige tegen de razernij, nl. « **Saint Hubert, Patron des chasseurs** », uitgave Veritas, Antwerpen, en E. Nourry, Parijs.

Dit werk recenseerden wij in « **Oostvl. Zanten** », 3^e jg., n° 1 (Januari 1928), blz. 14-15.

Sedertdien heeft de heer J. Huyghebaert zijn documentatie merkkelijk aangevuld, zodat een tweede uitgave noodzakelijk bleek.

S. behandelt achtereenvolgens de volgende punten:

De voorgangers van St. Hubertus als patroon der jagers en de legende van het kruisdragende hert (In deze uitgave bepaalt hij zich tot St. Eustachius en vermeldt niet meer St. Gillis), alsook het leven van de grote wonderdoener; St. Hubertus beschermheilige tegen razernij en andere « **dulligheden** »; zijn attributen of kentekens: kruisdragend hert, jachthoorn, paard en honden; mijter, staf, stoel en sleutel (deze beide laatste spelen een hoofdrol bij de genezing van de razernij);

de relikwieën van St. Hubertus en hun verering (vooral te O. L. Vr. Lombeek, Elewijt, Tervuren, Wakkerzeel, Leuven en te St. Hubert zelf);

de adellijke St.-Hubertusorden;

de behoedmiddelen tegen de razernij en de gedachtenissen aan St. Hubertus: devotie- en propagandaprentjes, offerandeprentjes, bedevaartprentjes, bidprentjes en suffragia, prentjes en drukwerken voor kramers en rolzangers, doodprentjes, de bedevaartvaantjes, de blazoenen, de trompjes, de medailles;

de gilden en broederschappen ter ere van St. Hubertus gesticht (voor Oost-Vlaanderen die van Aalst en die van Gent, van deze laatste mochten slechts de Vrije Vleeshouwers deel uitmaken);

om te eindigen met een beknopt overzicht van de kerken, kapellen en altaren toegewijd aan St. Hubertus.

Een rijke bibliografie sluit het werk, dat overvloedig en prachtig verlucht is met 172 illustraties.

Wij moeten de auteur en ook de uitgever gelukwensen met dit mooi en degelijk boek, dat een ereplaats verdient in de bibliotheek van iedere folklorist.

F. V. ES.

RIJSERHOVE Alfons). — **Beernem. Een Heemkundige Studie**. Drukkerij-Uitgeverij M. De Prest-Martens, Bloemendaalstraat, 153-155, Beernem, 1949, 325 blz. Geïllustreerd met 11 foto's van gebouwen en merkwaardigheden van de gemeente en 1 fotocopie van de linkerbovenhoek van Sanderus'kaart van het Bisdom Gent, 1641, ook voorzien van een afzonderlijke kaart van Beernem. Prijs: 130 fr.

Wij moeten de heer Van Rijserhove, uit Knesselare, gelukwensen met deze zeer uitgebreide monografie over het dorp zijner voorouders, de eerste West-vlaamse gemeente, die men ontmoet op de spoorbaan Gent-Brugge, rijk aan kastelen met uitgestrekte parken, vroeger ook bekend om de Rijkshervormings-school voor meisjes, die er gesticht werd in 1853, in 1926 overgebracht naar St. Servais, bij Namen, en nu vervangen door het krankzinnigengesticht St. Amandus.

Hij heeft deze monografie met liefde en toewijding geschreven, na geduldig alle archiefstukken en alle geschreven en gedrukte documenten over deze landbouwgemeente, waarvan hij er vele volledig of gedeeltelijk weergeeft, te hebben uitgepluisd.

Op een grondige aardrijkskundige schets volgt een overzicht van de nogal bewogen geschiedenis van het dorp, van af de vroegste tijden tot na het einde van de laatste oorlog. Daarna handelt S. over de talrijke nog bestaande en verdwenen kastelen, over de twee parochiekerken en de kapelletjes, om dan over te gaan tot de geestelijke en liefdadige gestichten. De oude heerlijkheden van Beernem worden grondig bestudeerd, terwijl ook een hoofdstuk gewijd wordt aan het Beverhoutsveld, dat gedeeltelijk op Beernem's grondgebied ligt. De landbouw, de veeteelt en de nijverheid, het economisch leven dus, alsook het onderwijs werden niet vergeten, wat spijtig genoeg wel het geval is voor de toponymie, de plaatselijke familiekunde en de folklore. Maar daarvoor verontschuldigt zich S. Wat de toponymie betreft, kondigt hij een studie aan, die klaar ligt van de hand van de heer J. Pollet, en wat de rest aangaat het kon niet opgenomen worden uit redenen van financiële aard. Als folklorist drukken wij de hoop uit dat S. binnenkort dit mooi en met zorg uitgegeven werk met een tweede deel zal kunnen aanvullen.

Voegen wij er aan toe dat een rijke bibliografie en cartografie, alsook een register van plaats- en persoonsnamen de wetenschappelijke waarde van deze monografie nog verhogen. Dit is dan ook een boek dat wij onze lezers graag aanbevelen.

F. V. ES.

'T ZWAANTJE. — Volksalmanak voor het Land van Heist 1949. — Uitgegeven door de Heistse Heemkring «Die Swane» 1949. (Niet in boekhandel; prijs 25 fr. genaaid en 50 fr. gebonden + 2 fr. voor verzendingskosten; te bestellen door overschrijving op Postrek. 440.470 van Dr Jozef Weyns, Heist-op-den-Berg).

Deze Heemkundige Kring, gesticht in 1947, is in het Vlaamse land reeds gunstig gekend. De Volksalmanak die hij komt uit te geven is bedoeld als een jaarboek voor 1949 en verdient volle belangstelling; door zijn omvang (128 blz.) en vooral door zijn inhoud. Benevens een kalender, met zegswijzen en weerspreuken voor elke maand, vinden we hier verscheidene bijdragen die betrek hebben op Heist en omliggende dorpen. Voor de folkloristen noteren wij vooral deze over Klokkenaal, over Kermissen in het Land van Heist, over De Boerenzwaluw (nl. wat het volk van Heist over de zwaluw zegt). Dr M. A. NAUWELAERS handelt, in een opstel Het Hemd van Marie Snaphaen, over klederen en andere offergaven welke te Putte in de 16^e eeuw aan de kerk werden geschonken. De bijdrage van Dr J. WEYNS, over Heistse Heemdracht, is bijzonder lezenswaardig; hij geeft ons details over de kappen en koven (mutsen) en over de neusdoek en, voor de mannendracht, over de faas en de blauw-linnen kiel (of keel).

Deze gegevens, voor een beperkt gebied, komen het werk van P. Sterkens-Cieters gelukkig aanvullen.

Het Jaarboek is verlicht met 4 opnamen, twee over de klederdracht en twee over typische hoeven van de streek.

Wij wensen «die Swane» geluk om haar werkzaamheid en hopen dat er telken jare een Zwaantje zal bijkomen!

J. P.

PROVINCIALE CULTUURDAGEN VAN OOST-VLAANDEREN.

Sectie Folklore.

Op Zondag, 2 April, om 10 uur voormiddag in het Museum voor Folklore, Lange Steenstraat, Gent. — Al onze leden houden die dag vrij. Punten ter bespreking. De Reuzen van Oostvlaanderen. (Ingeleid door J. Vermeulen, onder-voorzitter B.O.F.). — De Volksgebruiken bij zwaantgerschap, geboorte en doop. (Ingeleid door F. Van Es, voorzitter B.O.F.).